

MARIA SALMINEN

Kiipii, tunnustele, tanssii ja kohtaa

Teatteri voi vaatia ajattelijalta enemmän ja nopeammin kuin kirjoitettu teoria. Joskus saattaa esimerkiksi saada osoituksen, että ihmiskeho ei edes nyky-yhteiskunnassa ole pelkästään objekti eikä poliittinen todellisuus ole kehotonta, ruumiitonta subjektiivisuutta. Enemminkin kehollisuus yhdistää subjektin toisiin ja maailmaan, ja todellisuuden poliittisuus liittyy ihmisen kehollisuuteen.

Taiteilija, tutkija ja pedagogi Raisa Fosterin ohjaama monitaiteellinen teos *S/O_anima* esitettiin vain kerran, marraskuun viimeisenä lauantaina Tampereen Demoteatterissa. Esityksen ainutkertaisuudelle oli monta perustelua. Yhtäältä esitys oudon-upeine tanssillisuuksineen ja äkkiväärine tematiikkoineen oli näyttelijöille epäilemättä erityisen vaativa. Toisaalta ainutkertaisuus mahdollisti kaikkien osapuolten heittäytymisen tuntemattomaan.

Teos on syntynyt Fosterin kehittämän ”tanssi-innostamisen” menetelmän tuloksena. *S/O_animan* intensiivisyys selittyikin ainutkertaisuuden lisäksi sillä, että esitys myös syntyi vain kahden harjoitusviikonlopun aikana Fosterin, äänitaiteilija Alpo Nummelinin ja tanssi-innostajiksi opiskelevien esiintyjien yhteistyönä. Esiintyjät eivät voineet olla juurikaan katsojaa varmemmin valmistautuneita siihen, mitä esityksestä tuleman pitää. Tämä korosti katsojien, esiintyjien ja ohjaajan kohtaamista, kokemuksellista läsnäoloa ajassa, tilassa ja tilanteessa. Näin nousi esiin myös ruumiillisten ja henkisten tilojen ainutkertaisuus ja jaettuus: merkitysten muodostuminen kosketuksissa.

Ajan ja esityksen todellisuus

S/O_anima alkaa kryptisellä kohtauksella, jossa niukasti mutta täsmällisesti valaistulla lavalla on rivissä erinäisiä hyödykkeitä: muovileluja, herätyskelloja ynnä muita pik-kuesineitä. Lavalle ilmestyy joukko mustiin, ihonmyötäisiin vaatteisiin pukeutuneita hahmoja, jotka tuppautuvat säläriin suuntaiseksi jonoksi.

Seuraavaksi osa uniformisesta joukosta lähtee taidokkaasti kiipimään rakennustelineitä muistuttaviin rakenteisiin, jotka on viritelty yhdelle seinälle. Toinen joukko kerääntyy istumaan sulkeutuneena ryhmänä hyödykkeiden ympärille ja osa jää vääntelehtimään etualalle. Yksi ahdistuneen olinen hahmo väntyyilee solmuun keskenään ja osajoukko kerääntyy ympärille vaappumaan koneelliseen tyyliin; hyödykkeitä hypistelevällä ryhmällä on kello, joka tikittää taustalla. Lähes koko näytelmän

ajan seinänvierustoilla on hahmoja liikkumattomina, miltei näkymättöminä, syrjässä.

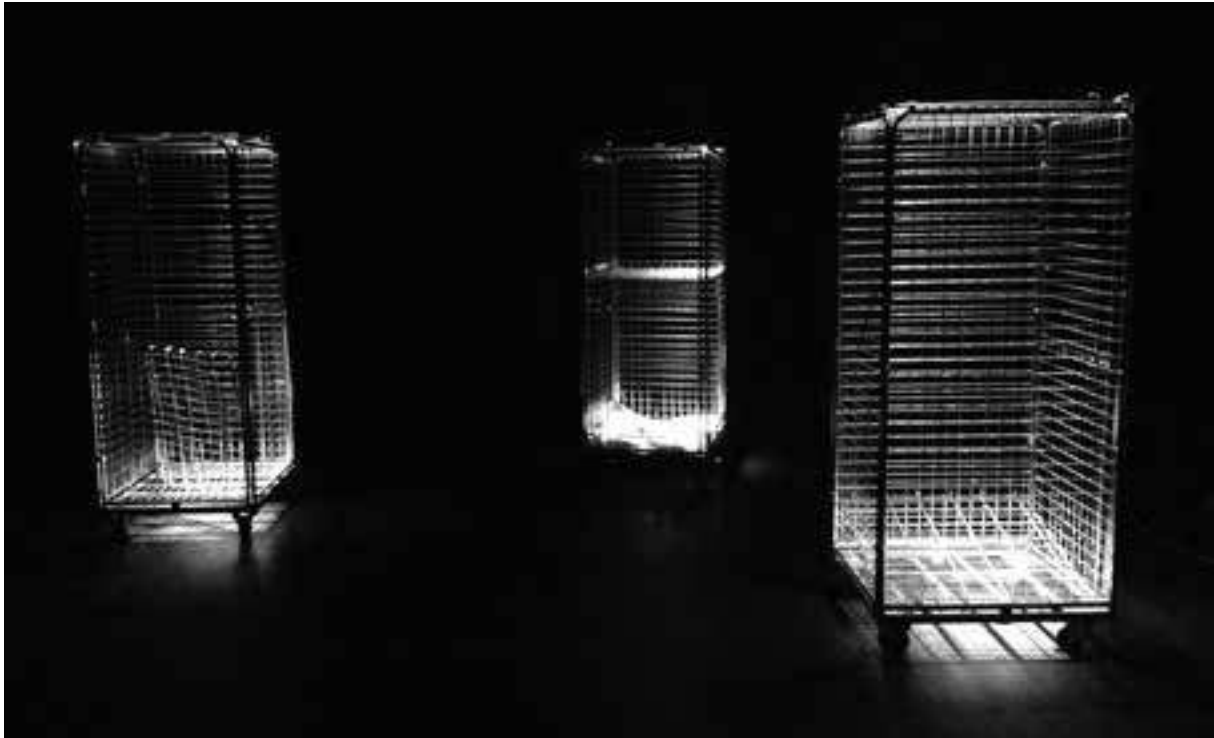
Tulee mieleen, että tuossa voisi olla meitä. On kiipijöitä, jotka suuren osan esityksestä riippuvat korkealla rakenteissa. Esityksen loppuilla kuitenkin huomataan, että laskeutuminen onkin hankalaa, lähes mahdotonta, vaikka olisi kuinka taitava. On myös niitä, joilla on hyödykkeitä, joita voi käyttää toisten toimien ajoittamiseen. Toiset kulkevat kellon ja vaatimusten mukaan ja jotkut eivät pysty vaan menevät solmuun. On syrjäisiä. Aina välillä vääntelehtijöiden ja taitavien temppuilijoiden etualajoukko keskittyy kurrottamaan ylös, ikään kuin ottamaan vastaan taivaan mannaa.

Esitys on yhtä lailla äärimmäistä todellisuuden tiivistymää kuin spontaania tanssillisuutta. Huomiohakuisen provokatiivista sen poliittisuus ei kuitenkaan ole. Enemminkin *S/O_animaan* sovellettuna poliittisuuden käsite palaa lähemmäksi alkuperäistä merkitystään: ihmisten yhdessä olemisen tutkimista ja käytäntöä. Taidokkuudessaan ja visuaalisuudessaan teos on niin lumoava, ettei heijastellun todellisuuden ahdistavuus nouse liikaa pintaan. Teos muuntaa yleväksi ja kauniiksi kokemuksen todellisuudesta, joka harvoin on ylevä saati kaunis.

Rajojen liudennukset

Lavalle tuodaan ihmisiä häkeissä. Jotkut rähinöivät keskenään, toiset näyttävät muhinoivan keskenään ja kolmannet yrittävät päästä pois. Ja aina on tarjolla lisää lokeroita ja ansoja: lavalle tuodaan myös tyhjä häkki, miltei kuin uhkana. Tämä on epäilemättä subjektin asiaa, mutta kenties myös vähitellen aavistusta siirtymästä todellisuuteen, jossa ei ole rajattuja objekteja, eivätkä subjektitkaan siksi enää ole omien temppujensa ja häkkiensä vankeja. Eräskin vääntelehtijä, joka koomisenvakavasti matelee ja nuolee lattiaa puhtaaksi, on vähemmän subjekti eli tavallaan omalakisempi kuin alun hahmot.

Toisessa kohtauksessa hahmot levittävät pimennossa koko näyttämön täyteen roskaa, jossa koko joukko sitten penkoo ja kierii ja velloo näyttämön valaistuttua. Lopputulos: kaikilla on roskapaperipussit päässä eikä kukaan

ole kukaan. Asetelma eroaa lupaavasti alkupuolen subjektiivisesta, eriytyneestä vaiheesta. *Ei-ketään* ei saada ansaan niin kuin *joku* saataisiin. Ja välillä kaikki sekoilevat, sekoittuvat pareina tai kasoina, tai hakevat yhdessä kosketusta johonkin siinä kuitenkin onnistumatta. Sittemmin näyttämöhahmot alkavat kurotella yleisön suuntaan. Käden ulottuvilla oleva yleisö tunnistaa eleen välittömästi ja vastaa kosketuksella. *S/O_anima* on siis onnistunut koskettamaan koko sanan laajuudessa. Se ei ole vähän, mutta se on uhanalaista.

Myöhemmin hahmojen vääntyillessä lattialla kuin kuolinkouristuksissaan vieressäni istuva tuntematon katsoja toteaa kumppanilleen: ”Eläimet oikein kiemurtelee.” Sivuhuomautus muuttui osaksi kokemustani näytelmästä, mikä todistaa vähintään sen, että esitys onnistui liudentamaan subjektien rajoja: yhtäältä ihmisen, hahmon ja eläimen, toisaalta *S/O_animan* kokemukselle altistuvien subjektien välillä.

Avoimia kohtaamisia ja kysymyksiä

Esityksen loppu tuntui kiskovan kahteen suuntaan. Viimeisessä kohtauksessa hahmot tuovat lavalle yhden edellä mainituista ihmishäkeistä, mutta tällä kertaa häkissä on kasvi ja ihmiset ovat ulkopuolella. Lavalle pystytetään valtavat tikapuut ja katsomon taka-alalta kävelee hitaasti uusi, muovipussia kantava hahmo, joka nousee tikapuulle. Tikapuilta hän kaataa muovikassistaan vettä kasville.

Yhtäältä voidaan ajatella, että *S/O_animan* todellisuudessa ihminen on vallannut kaiken tilan ja se, mikä on elävää, on suljettu hallittavaan, rajoitettuun tilaan, jossa sitä sitten suvaitaan ja ruokitaan muovipussi- ja ti-

kapuillekiipimistalouden ehdoilla. Toisaalta hidaskahmo oli kuin yksi meistä viimeisistä ihmisistä, jotka omien mahdollisuuksiemme puitteissa pidämme hengissä sitä, mikä on vielä elävää ja merkityksellistä. Tehtäköön se sitten vaikka muovipussilla.

Kokemus haastoi muun muassa ilmeisen viitekehäyksen puutteen ja moniaineksisuutensa vuoksi. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole kritiikki vaan ehkä kiitos. Vaikka esitys ei ollut vaikeaa vaan lumoavaa katsottavaa, siinä oli niin paljon eri ulottuvuuksia ja niin paljon nähtävää, että hengästytti. Myös hengästyminen on kosketuspinta todellisuuteen.

Merkittävää teoksessa oli myös kehoisuus, tanssilisuus ja niiden mahdollisuus luoda merkityksiä monella tasolla. Esityksen aikana henki todella oli konkreettisesti luvu, Hegelin huomiota lainatakseni, vaikkakin myös liha sen ympärillä. Esiintyjät olivat taitavia ja antautuivat täysin esityksen ainutkertaiselle tilanteelle. Esityksen rytmi sai aikaan liki klassisen komposition, jonka jännevyys ja intensiteettien vaihtelu perustui tapahtumien kiihtyvyyteen. Tämä toteutettiin konkreettisilla ruumiillisilla nopeuden vaihteluilla – kenties myös liikkeen sävyjen vaihteluilla.

Hahmojen kiihdytys, pysähtyneisyys ja jumittelu olivat olennainen osa esityksen rytmiä, samoin kuin rytmin toistuvuus. Rytmi oli myös tavallaan yhtä kuin sen sävyjen ja painotusten vaihtelu, ja silti koominen, traaginen, dramaattinen ja dramaturginen ulottuvuus tuottivat yhtenäisen kokonaisuuden ja kokemuksen. Teos oli kaikkea, mutta todenmukaisesti kaikkea sekaisin: sen realismin traagisuus ei ollut etäistä ja lohdutonta vaan todellista ja helpottavaa, eikä siihen sekoittunut koomisuus ollut kevyttä vaan korkeaa.